

En julecigar

af Erling Kristensen

Hun smed opvaskebaljens indhold og så efter vandet, der rislede ned over isdyngen. Kulden tog hende, hun hældte de sidste dråber af og gik ind. Hun tørrede køkkenbordet og blev stående med hånden på karkluden. Hendes fire høns krøb sammen derude. En gråspurv svirrede søgende under tagskægget. Så var det snart aften. Fuglene så sig om efter nattely.

Langt ude bag de nøgne frostmarker stod telefonstængerne som grå streger mod decemberdagens skumringsdunkle luft. Det var den vej, hun plejede at skulle se efter børnene. Nu kom de ikke mere, det nyttede ikke at se. Nej, de var langt borte, så langt, at hun ikke engang kunne finde dem i tankerne. Synet sløredes. Hun viskede sig over øjnene med karkluden og vred den op. Bare hun så endda ikke havde været træt. Sindet var træt og legemet.

En lyd fra sovekammeret fik hende til at lytte. Kaldte han? Hun tørrede de krumme fingre og gik ind.

- Men hvad er det? - Vil du op, far?

Han så sig søgende omkring og støttede sig til sengestokken.

- Ja, a må til det! Hvor er mine klæder?

- Nej, nej, far, det må du ikke, som du har det! Du var jo syg i nat!

Han flyttede sig rystende.

- Giv mig mine klæder, a må derover, mens a kan gå turen.

- Det haster ikke så stærkt. Vent! Put dig ned et par dage og se, om du ikke kan blive bedre. Hun slog dynen til side.

- Put dig nu ned! Du kan jo slet ikke gå derover!

- A skal derover! Han skal have besked inden jul. Det har altid været skik.

Ja, men når du nu ikke kan gøre arbejdet, så kan han da tidsnok få det at vide.

- Han skal have tid til at se sig om efter en anden. Giv mig mine bukser.

Hun kom med tøjet.

- Jamen, far, tør du da sige dig arbejdet fra. A tykkes ikke, det er til at tænke på. Hvad skal vi gøre, når vi ikke har foråret at se hen til. Kan du ikke vente til efter jul?

Han fumlede med at binde klædet om sin indskrumpede hals. Hun hjalp ham.

- Nej, a må derover, mens a kan gå, efter jul er det ikke godt at vide, hvad a kan.

Han gik ud og blev stående usikkert ved hushjørnet. Frostvinden svirpede ham vand i øjnene. Nej, det var en vanskelig beslutning. Stokken rystede i hans magtesløse hånd. Han skrumlede usikkert af sted over den dybfrosne jord. Knæene slingrede. Det føltes, som var fødderne skrumpet ind. Træskoene skrumlede så hult.

Vinden svirpede. Kragerne trak lavt. Ude i sønder stod plantagen vintersort og skummel. Han svedte og frøs. Hans iskias gjorde det ene ben slattent og tungt som sten. Men han nåede derover.

-Ah, herre Gud! Man måtte sige det højt ... Her stod han ved den sti, han og mutter havde trådt over mosen. Ja, børnene havde også hjulpet til, men det var længe siden. Det var meget længe siden. Han havde været stærk den gang ... Der lå rim i stien. En ræv havde sat sit spor deri. Han listede et par usikre skridt frem. Nu ville den sti jo så gro til. De bræddestumper, han havde lagt som broer, ville ligge og smuldre hen ... Det snørede hedt i hans bryst. Ja, og så var det vel ikke så galt. Nej, men fremtiden.

Den lille tid, han havde tilbage, hvordan skulle han komme igennem den, når han først havde været derovre ... Han kunne selv få en bitte smule alderdomspenge. Men mutter, hun var for ung, og hun var slidt op.

Han listede ud ad stien. En lækat rejste sig på halen og så på ham. Mon ikke han skulle en bitte tur ud til tørvegraven, inden han gik derover. Han skammede sig. Hvad skulle han vel derude. Nej, men stiens rimede græs tog så blødt mod hans træsko.

Han standsede ved en grøft og så på fjælen, der var lagt derover. Den havde han lagt sidste sommer. Han havde forsøgt at bilde sig ind, at det kun var for mutters skyld, han lagde bro over så smal en grøft. Men det havde nu alligevel også været for hans egen. Han listede over med stokken støttende foran, lille, duknakket og krum i knæene. Joh, nu ville bitte Pouls sti snart gro efter, og det havde alligevel taget ham og mutter det meste af et liv at træde den til.

Han stod på tørveholmen og så ud over det mosestykke, han havde gravet over med tørvespaden. I den dunkle eftermiddag var det knapt, han kunne se ud til bækken, hvor han engang havde begyndt. I graven, hvor han sidste sommer havde skåret den sidste tunge tørv, var der tyk, hvid, bundfrossen is. I hullet, hvor han havde gemt flasken med det blandede mælk og vand, sad der en grå, beskidt isprop.

Han stavrede hen til brinken, hvor han og mutter dag efter dag havde spist deres mellemmad. Der lå et blegt afpillet fiskeben. Han rørte ved det med kæppen og så en anden vej. Tandstumperne skurrede mod hinanden. Han måtte bide dem hårdt sammen. Kragerne krakkede under frosthimmelen.

Det lød i øret, som blev et rustent klokkeværk trukket.

Derude under isen havde den sidste tørv siddet, og der på brinken havde den ligget til tørre i solen. Det krampesitrede i hans strube. Nej, det nyttede ikke. Han måtte derover.

Han stinede sig. Hvor mange læs jord mon han havde skåret i tørv og løftet op. Tallet var ikke til at forestille sig. Der skulle for mange nuller bag ved. Men det var også lige meget med det. Det var gjort, og arbejdet var ikke spildt. Da han begyndte for Jens Hovgård, hed han kun Jens og sad ved huset med tre køer. Siden hen kom han til at hedde Langager og fik syv køer. Nu hed han Jens Hovgård og havde heddet det længe ... Jo, noget var der kommet ud af hans og mutters slid. En begyndende bitterhed sled et sted i hans sind. Nej, sådan nyttede det ikke at se på det. Det var kun skønt, når det gik folk godt.

Han stavrede ud af mosen. En vogn skrumlede ud mod gårdene. Velsagtens nogen, der havde været inde og gøre de sidste indkøb til højtiden. Der lå et grantræ bag i vognen. Højtiden ... Han gik i stå med et ryk og døjede med at komme i gang igen. Der havde også været en tid, hvor han kunne køre ind efter lidt til højtiden: Et halvt grisehoved, et lille anker øl og en pose tobak, men nu var det forbi. Tankerne søgte tilbage. Det havde tit været træls føre, men alligevel havde det været så mærkelig let at få trillebøren igennem.

Vognen skrumlede. Hans træsko skrumlede. Solen brændte en ildrød flænge ude over klitterne i vest. Fra Hovgårds lukkede gårdsplads klang lyde af pumpe og spande ham i møde.

Der var hængt neg ud til fuglene.

En karl fejede gård og ryddede op, en anden stod i vognporten og pudsede bilen. Jens Hovgård kom ud fra huggehuset med en nylavet juletræsfod i hånden. Poul listede frem, som var han bange for sine egne skridt. Han mærkede, at det ville knibe med at få noget sagt.

Jens Hovgård stoppede ned i pibehovedet og strøg en tændstik.

- Nå, Poul, kommer du så for at forny akkorden?
- Nej! Nej, a tror det får være, du må nok hellere se at få en anden til det. Poul fumlede med kæppen.
- Nå! Ja, ja, der bliver vel nok en at få. Jens Hovgård fikserede ham, så det sved.
- Du er ærlig talt også kommen til at se lidt skidt ud. Du må du vist fejle noget.
- Det gør a vel! Poul høkkede sig hen efter gårdsledet. Jens Hovgård så på juletræsfoden.
- Hvor mange år er det nu, du har lavet mine tørv?
- Ja, det er vel et par og trediv. Ja, men a vil sige farvel. Han rakte en rystende hånd frem.
- Nej, du skal med ind! Du skal have en cigar!

- Nej tak.

- Jov, du skal, kom nu med ind!

Jens Hovgård satte juletræsfoden ved bryggersdøren og lukkede op. Flæskedamp fra gryden busede ud og smøg sig op under tagskægget. Poul vaklede ind under emmen og holdt sig ved dørstolpen. Piger løb fra og til. Konen stod med opsmøgede ærmer og skar kød ud. Poul skjulte sig i dampen af angst for at skulle sige noget. Det snørede og brændte i hans hals.

Jens Hovgård kom med en tilklistret cigarkasse og pillede sømmet op.

- Værsgo', Poul! Tag en cigar!

Pouls fingre ragede rystende over de glatpressede dæksblade uden at kunne få fat.

- Nu skal a! Hovgård greb sikkert til.

- Værsgo, og her er ild!

- Tak! Tændstikflammen rystede ud mellem Pouls fingre.

- Du fik da vist ikke ild.

- Jov, jov tak! Poul hummede sig baglæns mod døren med den kolde cigar mellem tandstumperne.

- Ja, ja. Hovgård blinkede til konen og måtte smile.

- Ja, ja! Men så vil a da ønske dig en glædelig fest, Poul!

- Tak! Poul næsten løb for at komme gennem gårdsleddet. Flængen ude i vest havde bredt sig op over himmelen.

Stjerneprykkede igennem i små, næsten usynlige stik. Han vaklede frem mod nordenvinden med cigaren klemt fast mellem læberne. Toogtredive år og en cigar ... Jamen, så havde han alligevel håbet. Håbet. Håbet på hvad? Han fandt hjem og blev stående ved hushjørnet med cigaren i munden. Toogtredive år ... og ... Ja, ja. Han lindede skurets dør og ragede ind i mørket. Der stod tørvespaderne og var smurt ind for ikke at trække rust. Han tog dem ud en for en og stod længe med dem i de rystende hænder. I spadens egetræsskaft var der slidt gruber af hans fingre. Fingrene følte sig til leje i gruberne. Han gjorde et stød frem, som skar han en tørv. Nej, alene spadens tyngde var mere end nok for hans kræfter. Yderdøren gik. Han smed spaden ind i mørket og lukkede.

- Hvad, far, står du her, så var det alligevel dine skridt, a hørte.

Hvad ser du efter? Hønsene er inde.

- Ja, det var dem, a så efter! Han vaklede ind.

Hun løste klædet af hans hals.

- Fik du det så overstået?

- Ja! Han krøb i seng og vendte sig ind mod væggen.

Hun bøjede sig over ham.

- Hvad, bitte far, græder du?

Hans skuldre rystede. Hun blev stående længe.

En tørveglød trillede ud på kakkelovnspladen og lagde sig til at ryge. Hun fumlede efter den med ildklemmen, men kunne ikke få fat ... Poul kom ikke op mere. Da han var død, lå der en fortygget cigar på gerigten over døren. Den blev af en af sønnerne røget ved hans begravelse. Det var den eneste cigar, der blev røget ved den lejlighed.